

לא א ב ג מ"י פ"א
 מהלכות זביחה ומתנה
 הלכה ט סתם עומד עב
 טושי"ע ח"מ סימן רעה
 ספקי ח"י:
 לו ד מ"י שם פ"ב הל' יד
 סתם שם טושי"ע ח"מ
 שם ספקי ח"י (כ"ב אלפס)
 כ"ב פ"ב דף קפ"ד:
 לו ה מ"י שם הלכה טו
 טושי"ע שם ספקי ח"מ
 (כ"ב אלפס שם):
 לח ו מ"י שם הלכה טו
 ופ"ד שם הלכה ח
 ופס"ו מהלכות זביחה
 הלכה ה ופ"ו הלכה ח
 סתם שם וסימן עד טושי"ע
 ח"מ סימן רמג ספקי ח"מ
 וסימן רמח ספקי ג וסימן
 רעה ספקי ח"מ (כ"ב אלפס
 שם):
 לח ז מ"י פ"ב מהלכות
 זביחה ומתנה הלכה טו
 סתם עב עין טושי"ע ח"מ
 סי' רעה ספקי ח"מ:
 ח ח ט מ"י פ"ב מה'ל'
 נוקי ממון הלכה ג סתם
 עשין פח טושי"ע ח"מ סימן
 מ"י ספקי ח"י:

תורה אור השלם

1. וכו' יפתח איש בור או
 כי יכרה איש בר ולא
 יכסנו ויפול שקלה שור או
 חומר: שמות כא לג

מוסף רש"י

עני מורי: עני אלוי
 (סנהדרין כ"ב מוחות י"ג)
 עני מורי (מנחות ק"א).

ותני וכתה. ואין מגיה הנרייטאל אלא כלומר וזה מי שיש לו זכות: משכנו של ישראל ביד גר כו' מוציאין אותו מידו. ואפילו משכנו של אדם נשעט הלוואתו ואפילו למ"ד צעל חוב קונה משכון דע"כ אין לו אלא שעבוד עליו כיון שהיה יכול לפדותו הישראל ולסלקו בדמיים: והלכתא דריתיה בחצר. פ"ה דלמשכון קאי דלס אימיה נחצר קני אע"פ שאין עומד נצד שדהו ולרין לומר דליירי נחצר המשמרת דאי נחצר שאין משמרת לא קנה אלא אם כן עומד נצד שדהו כדאיתא בפ"ק דב"מ (דף יא. וסס"ו) ולמאי דס"ד דליירי כשהמשכון נחצר המסקנה של ב"מ ולר"י נראה דמעיסקא נמי הכי ס"ל דליירי נחצר שאין משמרת ולא קנה אלא אם כן עומד נצד שדהו וכן משמע נמי מנא זה והחוקק זה אם כן לא היתה משמרת אלא זה והוא דקאמר והלכתא דליתיה נחצר אבעל חרץ קאי כלומר שניגאל דשניגא שניגאל הוא: החופר בור ברה"י ופתחו דרה"ר. כללל דמילתא צלל הך שמשמרת צור נחצר פתחו אלוין נחשצ הצור כלילו הוא בנקוס שהפתח שם:

ברה"ר ופתחו דרה"י. פירש בקונט' והפקיר רשותו וה"ה אם מתחילה סמכיה לרה"ר ולא הולך לפרש בהפקיר רשותו אלא משום דמשמע ליה לישנא דפתחו לרה"י צלמנע רה"י כדמוכח בגמרא דקמני ברה"ר ופתחו לרה"י פטור דמקני שלא הפקיר כל רשותו ולא נצרו ומעיסקא ס"ד כשהפקיר רשותו ולא נצרו והיינו משום דמשמע ליה ופתחו לרה"י צלמנע רה"י: ברה"י ופתחו דרה"י אחר. פ"ה שהפקיר רשותו אותה שפי הצור נחצה אין נראה שר"ל שפתחו לרה"י של אדם אחר ונא אומר אדם והפקיר רשותו שלא היה לו לומר אותה נלשון נקבה אלא משמע שרואה לפרש הכל ברשות עמנו ולשון אחר אינו מיושב לפירוש זה ואין להקשות אמאי אנטרין למתני ברה"י ופתחו לרה"י אחר ר"ל למימר החופר צור ברה"י וכו' לא דלאג אחריני נקט הכי ופירש לנו שהצור והפתח הכל עושה ברשותו ור"י מפרש ברה"י ופתחו לרה"י אחר דהיינו שחפר צור ברשות עמנו ופתחו לרשות חצירו ואנטרין דלא תימא פתחו לרה"ר הוא דחייב דשכיחי רבים (א) ומוקי אצל ברה"י דליכא למיחש אלא לזוק יחידי פטור וכה"ג תימא בהמניח (ועל כן): גבי המנפק ולפי פ"י ר"י קשה למה הוא חייב בנזקי צעל חרץ אם נפל

שורו לבור כיון שהחופר משלם נזקי החצר ע על צעל חרץ למלויה: ר"ל החופר בור ברה"י ופתחו דרה"ר. וי"ס שכתוב בהן ברה"ר ופתחו לרה"ר והכי מתניא במוספתא (פ"ו) וק"ל דה"ל למימר החופר צור ברה"ר אצל אין להקפיד משום דקאי אהני דמתניתיין דליירי שהפתח ברשות אחרת אנטרין לאשמעינין דליירי צלותו ענין שהצור והפתח בנקוס אחד ברשות הרבים: על הברייה א"ב כ"ש. (ב) במלכתא אמרינן מכאן שאין עונשין מן הקדן אצל צע"ס שלנו אין סובר כן כדפרישית בר"ס המסכת (ד. ג. פ"א). (עין מוס' לעיל ד' ד"ה וע"מ):

צבור
 אחר וחסרו ונא אחר וגילהו: בא"ס לו. שאין לו חלק צו אלא שכרהו או שפתחו דהיינו ברשות הרבים שאין הקרקע שלו: צעל

לרבה ודאי. ע"כ מוקי למילתיה כמנאי דהוא אמר חייב והא דמני פטור לא מני מוקי ליה כוונתיה וע"כ הכי מתרין אלא דלמרי כמנא דמחייב: אלא לרבה חסדא מי לימא. מי מיעביד ליה לאוקמיה מילתא צפולגתא כמנאי ולמימר אלא דלמרי כמנא דפטור או מני למרויזי האי דמנא חייב במילתא אחרימי ללא תקשי ליה: לא קשיא. כלומר אמר לך רב חסדא מרויחו תנאי כוונתי קיימי דבדמי ולדות פטור והא דמנא חייב בשבח ולדות ואליבא דר"ש דלמרי אשה פלגא צבו והוא קיימת: והא. דמני פטור רבנן היא דלמרי כולהו דבעל והרי הוא מת וזהו זה מן ההפקד. אצל רבה לא מני למרויזי מידי דהא איהו אמר אשה וכתה צחלק בעלה מן ההפקד הוואל והיא היתה מעוברת ומחוקק בהן בשעת מיתה ואמאי פטור משבח ולדות ודמי ולדות דידה נינהו: מאי אריא לאחר מיתא. הגר דמני חייב ליתן לה חלקה: מתיים. דגר: נמי. חייב ליתן לה חלקה: לאחר מיתא. הגר: כולה. דזיבא צחלק שצח ולדות של צעלה: אמרי. א"כ קשיא לרבה חסדא דמשבח ולדות המגיע חציו חיי הגר לגר וקאמר ר"ש דכשתם והיא מעוברת וכתה היא צחלקו נשמע דזכתה נמי בדמי ולדות דבעלה דמאי שגא דמי ולדות משבח ולדות: ומדרי"ש. דלמשמעין דזכתה צחלקו נשמע נמי לרבנן דזכתה צחלקו דרבנן לא פליגי אלא בדמיים אצל צוכיה דמיתה לא פליגי רבנן ור"ש: אמרי. לא דמו דמי ולדות בשבח ולדות: שבה ולדות. לר"ש דשייכא צבו מתיים צפלגא כי מייית זכייא כצולוהו: בשערות של גר. ששיעבד לו ישראל אחר קרקעו מיו: מהו. לקנות את הנייר: ושטרך נמי לא קני. ואי אהא ישראל אחר והחוקק צה לצור על פי צלותו קנייה: עני מורי. עני אדוני: וכי לצור על פי צלותו. דליהו דעמיה אשטרך מעיקרא (א) ולא דעמיה אשטרך: ספק ליה שעבודיה. וקס ליה ברשותי דמריה: דליסיה. שאין המלוה צעיר: והלכתא. הא דלמרינן זה קנה את השאר: דליסיה. למשכון צחצירו של מלוה בשעת מיתה הגר אצל אימיה למשכון צחצירו קני ליה חצירו: מתני' ופתחו לרה"ר. וכ"ש אם חפר ברה"ר ופתחו לרשות הרבים. ולא תימא דוקא חופר ברשותיה דהוה ליה צור דלית ליה צעלים אצל חפר ברה"ר פטור דהא מני סיפא (ב) החופר צור ברה"ר ונפל לתוכו כו': ברה"ר ופתחו לרה"ר. דהוה ליה צור ברה"י והפקיר רשותו דלא מני למימר מאי בעית ברשותי ונפל דך פיו לתוכו: חייב.

דקסבר חיוצא דבור צין ברשות היחיד הוא ובלבד שיפקיר רשותו: ברשות הרבים אין היחיד חייב. ובלבד אם הפקיר רשותו אותה שפי הצור לתוכה: ג"ב ופתחו לרשות הרבים. כיון שהמקלה ברשות הרבים הוה ליה כמי שחפרו ברה"ר: וזהו צור כו'. לקמיה (ג) מפרש מאי זהו: סתם לא גרסינן: כ"ע לא פליגי דמחייב. ור"ע מודה ליה לרבי ישמעאל לא מודי ליה לרבי עקיבא צבור ברשות דקסבר לך רשותי לאו לחצויני אלא בהיקא אפקרימיה: אם על פותח. שחפרו

בבור
 דקסבר חיוצא דבור צין ברשות היחיד הוא ובלבד שיפקיר רשותו: ברשות הרבים אין היחיד חייב. ובלבד אם הפקיר רשותו אותה שפי הצור לתוכה: ג"ב ופתחו לרשות הרבים. כיון שהמקלה ברשות הרבים הוה ליה כמי שחפרו ברה"ר: וזהו צור כו'. לקמיה (ג) מפרש מאי זהו: סתם לא גרסינן: כ"ע לא פליגי דמחייב. ור"ע מודה ליה לרבי ישמעאל לא מודי ליה לרבי עקיבא צבור ברשות דקסבר לך רשותי לאו לחצויני אלא בהיקא אפקרימיה: אם על פותח. שחפרו בבור
 דקסבר חיוצא דבור צין ברשות היחיד הוא ובלבד שיפקיר רשותו: ברשות הרבים אין היחיד חייב. ובלבד אם הפקיר רשותו אותה שפי הצור לתוכה: ג"ב ופתחו לרשות הרבים. כיון שהמקלה ברשות הרבים הוה ליה כמי שחפרו ברה"ר: וזהו צור כו'. לקמיה (ג) מפרש מאי זהו: סתם לא גרסינן: כ"ע לא פליגי דמחייב. ור"ע מודה ליה לרבי ישמעאל לא מודי ליה לרבי עקיבא צבור ברשות דקסבר לך רשותי לאו לחצויני אלא בהיקא אפקרימיה: אם על פותח. שחפרו בבור

צבור
 אחר וחסרו ונא אחר וגילהו: בא"ס לו. שאין לו חלק צו אלא שכרהו או שפתחו דהיינו ברשות הרבים שאין הקרקע שלו: צעל

א) ג"י רש"ל מי לימא תנאי
 היא ל"ק כן בדמי ולדות
 כאן בשבח ולדות וא"כ הא
 והא בשבח ולדות ול"ק הא
 רבנן הא רשבי"ג אי רשבי"ג
 מאי ארי' כו' לאחר מיתה
 ט"ל לישנא אחרימי הא והא
 רבנן וא"כ הא רשבי"ג והא
 רבי ומתני' סתם ח"ל
 ל"ק הא רבנן הא רשבי"ג
 וא"כ הא רשבי"ג כאן
 בשבח ולדות כאן בדמי
 ולדות אי רשבי"ג סתם ארי'
 כו' לאחר מיתה ט"ל אחרי
 בשבח ולדות לישמע פל"ג
 וכן הגיה מהו' סתם עב"ל.
 (ב) ע"ין חופסות כ"ב ד.
 ד"ה אלמנא. (ג) וסנהדרין
 כו: מנחות י"ז. פ"א.
 (ד) ב"מ י: יג. כ"ב ע"א.
 (ה) כ"מ י"א. ק"ב. ק"ח. חולין
 קמ"א: (ו) ר"ש מ"ו.
 (ז) לקמן כ. ג"א. (ח) ס"א
 ל"ג. (ט) ד"ה ה"מ.
 (י) צ"ל במילתא. (יא) ד"ה
 ובלא.

הגהות הב"ח
 (א) תוס' ד"ה ברה"י וכו'
 דשכיחי רבים ומחוקק
 אצל:

גליון הש"ס
 תוס' ד"ה ברה"י וכו' על
 בקי חצר לפלויה. ע"ין
 לעיל כ"ב דף ע"א חופסות
 ד"ה פליגי דף מת ע"א
 חופסות ד"ה א"ע:

שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא

נ.

עין משפט
ג' מצוה

(א) [על כהן] (ב) [על
מט: לקמן כהן] (ג) [ג'
רש"ל אמות] (ד) [מספח
פ"ו] (ה) [שקלים פ"ה ה"א
ימות קהל: [ע"ש]]
(ו) [ביתמא אמת חנינא]
(ז) [ע"ש] (ח) [ע"ש]
(ט) [שמות כהן] (י) [ע"ש]
פ"ש"י לקמן נ"ד: ע"ש]

תורה אור השלם

- 1. בעל הבור ושלם כסף
ישיב לבעליו ודמת ידוה
לו: שמוט כא לר
2. יבא אלהינו ואל
יחפש אש לפניו תאכל
וסביבו נשערה מאה:
ההלים ג
3. אל נערץ בסוד
קדושים רבה וגורא על
כל סביביו:
ההלים פט ח
4. הצור תמים פעלו כי
כל דרכיו משפט אל
אמונה ואין עלו עדיק
יחשדו: דברים לב ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לזיווח
זה אלוהים ליה"ר כגון
מקצה מקום מרשותו
לד"ה דהוה ליה חופר:
(ב) ד"ה כה"ה הסמוכה
לרשות הרבים דהוה ליה
הפקיר כלי' ומינות
כגון מקלה וכו' נמקח:
(ג) חופר ד"ה כגור וכו'
פי' נקוטקם לעיל
דקספרי:

בעל הסקלה. ולעולם כה"ר אצל כרשותו אע"פ שהפקיר פטור כדפרישית. האי דנקט ולא הפקיר צורו דאם הפקיר אף צורו הוה ליה צור כה"ר: ומאי וכו' דר"ע. בשלמא וכו' דרבי ישמעאל למעוטי דר"ע אלא וכו' דר"ע למעוטי מאי הא צור כה"ר נמי אמור בתורה כדדרשין: [לשלומין].

צור דאית ליה בעלים נאמר אצל וצור כה"ר נאמר אצל הניזקין כדכתיב כי יפתח אש וכו' יכרה ונפל שמה וגו' והכי קאמר ר"ע אמאי פטרת צור כרשותו והלא וכו' צור האמור בתורה אצל שלומין: **הנה מילרך לרבי.** ולעולם כרשות היחיד והפקיר רשותו ולא צורו דהוה ליה ממונו שהיוק חייב משום דקרינן ביה בעל הצור אצל כה"ר דלא ממונו הוא פטור: **דטא"ס.** יקמוס (ס) ומלל עפר: ומאי וכו' דר' ישמעאל. הואיל ולדידה תרויהו כתיבי: **לנוקין.** צור כה"ר פתח צו הכתוב תחלה כשדבר צנוק ונפל שמה שור או חמור צור כרשות הרבים דבר צו הכתוב כי יפתח וכו' יכרה ונפל. ואי קמיא מתני' מני רבה מוקי לה כר"ע דמחייב אתרויהו וכו' יוסף מוקי לה כר' ישמעאל: **פטור.** אס נפל דרך פיו שברשותו וקס"ד אפילו הפקיר רשותו פטור אצל אס נפתחה הקמריה שקמר וכסה כה"ר חייב דהאי תנא סבר חייבא דצור כה"ר הוא: **לאושין.** יסוד לחומת ביתו על פני כל רוחב הבית אצל כה"ר. ומצרו כספר עורא (ד) ואש"ל יחיו ויגמרא נפל אשיתא (בבב"ב דף טו:): **פטור.** והיינו נמי כחופר צור כרשותו דאית ליה בעלים והפקיר רשותו דלא מני למימר ליה מאי בעית כרשותי הכא נמי לא מני למימר ליה למה הלכה בהמתך על שפתו דהא כרשות הרבים היא: **וטעמא דלאושין.** שדך לעשות כן ואינו פושט: **הא לאו לאושין חייב.** אלמא צור כרשותו חייב וקס"א רישא לסיפא: **רישא.** דקמני צור כרשותו פטור ר' ישמעאל: **וסיפא.** דמחייב דדייקין הא לאו לאושין חייב ר"ע: **אלא לרב יוסף.** דאמר צור כרשותו דכולי עלמא חייב רישא דקמני פטור מני: **לא רשותו ולא צורו.** דא"ל כרשותא מאי בעית. ואזכרין לאשמעי' דאע"ג דאין רשאי לעשות כן דאין עושין חלל תחת רשות הרבים מיהו הואיל ולרשותו פתחו פטור: **דארווח כה ארווחי לרה"ר.** (ה) דהוה ליה חופר צור כה"ר והלך טעמא דלאושין הא לאו לאושין חייב: **כרה"י הסמוכה לרה"ר.** (ו) כגון מקלה מקום מרשותו לרשות הרבים דהוה ליה הפקיר רשותו פטור: **ומסר לרבים.** דאמר לנני עירו הצור זה שחפרתי לך לנס לשחות מי גשמים המתכנסין עם ורואיה לעשות בהמות מהן הרי הוא מסור לנס: **המים.** אמר לנס שלום. תעלה וכן שניה: שלישי. דהוה לה שהות שחלל נפשה אס יסנה עם: **אמר לנס.** כבר עלתה ודאי כדאמרין לקמן דפשיטא ליה דלא תמות עם: **וכר של רחלים.** אילו של יתכן: **מלעטר ענה.** לחפור צרות ומערות לעולי רגלים: **עם סביביו.** ללשון חוט השערה: **וגורא על כל סביביו.** מטיל אימת משפטיו עליהם: **וסרן.** לעבור על כל פשעם: **יפירו חיו.** יוסקרו חיו וגופו שמורה אל הצרות לחטוא: **לך**

בבור ברשותו ר"ע סבר (א) בבור ברשותו נמי חייב דכתיב יבעל הבור בבור דאית ליה בעלים קאמר רחמנא ור' ישמעאל סבר בעל התקלה אלא מאי זהו בור האמור בתורה דקאמר ר"ע זהו בור שפתח בו הכתוב תחלה לתשלומין ורב יוסף אמר בבור כה"ר כולי עלמא לא פליגי דמחייב מאי טעמא בעל הבור אמר רחמנא בבור דאית ליה בעלים עסקין כי פליגי בבור כה"ר רבי ישמעאל סבר בבור כה"ר נמי חייב דכתיב כי יפתח וכו' יכרה (א) אם על פתיחה חייב על כרייה לא כ"ש אלא שעל עסקי פתיחה ועל עסקי כרייה באה לו ור"ע הגהו מיוצר צריכי דאי כתב רחמנא כי יפתח הוה אמינא פותח הוא דסגי ליה בכסוי כורה לא סגי ליה בכסוי עד דטאים ליה ואי כתב רחמנא כי יכרה הוה אמינא כרייה הוא דבעי כסוי משום דעבר מעשה אבל פותח דלא עבר מעשה אימא כסוי נמי לא בעי קמ"ל ואלא מאי זהו בור האמור בתורה דקאמר ר' ישמעאל זהו בור שפתח בו הכתוב תחלה לניזקין מיתבי החופר בור כה"ר ופתחו לרה"י פטור ואף על פי שאינו רשאי לעשות כן לפי שאין עושין חלל תחת רה"ר החופר בורות שיחין ומערות ברשות היחיד ופתחו לרה"ר חייב ויהחופר בורות כה"ר הסמוכה לרשות הרבים כגון אלו החופרים לאושין פטור ור' יוסי בר' יהודה מחייב עד שיעשה מחיצה עשרה או עד שירחיק ממקום דריסת רגלי אדם וממקום דריסת רגלי בהמה ארבעה (א) מפחים טעמא דלאושין הא לאו לאושין חייב הא מני בשלמא לרבה רישא ר' ישמעאל וסיפא ר"ע אלא לרב יוסף בשלמא סיפא דברי הכל אלא רישא מני לא רבי ישמעאל ולא ר"ע אמר לך רב יוסף כולה דברי הכל היא ורישא שלא הפקיר לא רשותו ולא בורו אמר רב אשי השתא דאוקימתא לרב יוסף לרבויי הכל לרבה נמי לא תוקמה כתנאי מדרישא ר' ישמעאל סיפא נמי ר' ישמעאל וטעמא דלאושין הא לאו לאושין חייב כגון דארווח ארווחי לרה"ר מיתבי החופר בור כרשות היחיד ופתחו לרה"ר חייב כה"ר הסמוכה לרה"ר פטור בשלמא לרבה כולה ר' ישמעאל היא אלא לרב יוסף בשלמא רישא רבי ישמעאל אלא סיפא מני לא ר' ישמעאל ולא ר"ע אמר לך בחופר לאושין ודברי הכל: (א) ת"ר חפר ופתח ומסר לרבים פטור חפר ופתח ולא מסר לרבים חייב וכן מנהגו של נחוניא חופר בורות שיחין ומערות שהיה חופר ופותח ומוסר לרבים וכששמעו חכמים בדבר אמרו קיים זה הלכה זו הלכה זו ותו לא אלא אימא אף הלכה זו: (א) תנו רבנן מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור גדול באו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא שעה ראשונה אמר להם שלום שניה אמר להם שלום שלישית אמר להם עלתה אמרו לה מי העלך אמרה להם זכר של רחלים נודמן לי וזקן אחד מגדינו אמרו לו נביא אתה אמר להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך אמרתי דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו ורעו אמר רבי אחא אף על פי כן מת בנו בצמא שנאמר וסביביו גשערה ר' נחוניא אמר מהכא (א) אל נערץ בסוד קדושים רבה וגורא על כל סביביו אמר ר' חנינא כל האומר הקב"ה ותרו חיו שנאמר הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט (א) ר' חנא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני מאי דכתיב ארך

בבור ברשותו. פי' צנוקט' (א) דקספרי [ר"י] דכי אפקרינא רשותא לא ליחייב אלא כהזיקא אפקרינא משמע דרונה לומר אס סמך הצור מתחילה לרה"ר חייב לכולי עלמא ואין משמע כן ועוד דקסמון אמר הא לאו לאושין חייב ואוקמה רבה כר"ע אצל לרבי ישמעאל משמע דפטור וי"ל דהיינו טעמא משום דא"ל תורך כרשותי מאי בעי שלא היה לו להסתקף כל כך אצל רשותי שפול צור: **אמר** דך רב יוסף כולה דברי הב"ה היא. לאו דוקא כולה אלא רישא וסיפא דאקסי מיניהו אצל מניעתא דקמני כה"ר ופתחו לרשות הרבים חייב לא אחיל אלא כרבי ישמעאל: **כגון דארווח ארווחי לרה"ר.** והשתא כולה דברי הכל רישא כשלא הפקיר לא רשותו ולא צורו וסיפא דארווח ארווחי ומיהו רבי יוסי צר יהודה דבעי הרחקה לא מתוקמא כרבי ישמעאל: **דבר שנצטער בו.** וא"ת אכתי מנא ליה הא מת צנו כנמא וי"ל דמ"מ נאזותו דבר ענמו לא היה ראוי ליכשל צירושלמי (שקלים פ"ה ה"א ע"ש) מלאך דממות רבי חנינא מזדמן לה: **לך**

מא א ב מ"י מכלות נוקי ממון הלכה צ סמך עשין סח טו"ש ח"מ פי' מי ספיף ו: **בב ג מ"י** פי' ג' שם הלכה כג סמך שם טו"ש ח"מ פי' ח ספיף א וע"ש כהנ"ה: **בג ד ה טו"ש** ח"מ פי' מי ספיף ט: **בד ו י"י** שם הלכה כג סמך שם טור ש"ע שם ספיף ז ו ומן סח ספיף ח: **מוסף רש"י** בעל התקלה. אף על פי שאין הצור שלו, ששאלו כה"ר, עשאו הכתוב בעליו להתחייב עליו צנוקין (שמות כא לד). חופר שיחין. לעולי רגלים ומים ממקום כן ואין עושין כן ונמנות (יבמות כטא). אמר להם שלום. שענין יסלה לחיות, וכן בשניה, אצל שליחות שאינה יכולה לחיות אמר לן עלמה לה, שדיוע היה לו שלא תמות עם כלהקן, דבר שהיה מתעסק בו אלוהו צדיק, אכתי, לא יכשל בו ודעו (שם). ובר של רחלים. זה אילו של יתכן, וזקן אחד מגדינו. זה אכרס (שם). נביא אחוה. לדע שלל ממות (שם). מצטער בו. כתיבה עשיתו (שם). לנידחת. מתעסק בו. אף על פי כן מת בנו. של (ר') מחוילא, בצמא. שקר דברו של מקום ללקק עם החממים (שם). וסביביו גשערה. לשון חוט השערה (שם). עם סביביו. עם צדיקים ההולכים לחרי (שם).

מוסף רש"י בעל התקלה. אף על פי שאין הצור שלו, ששאלו כה"ר, עשאו הכתוב בעליו להתחייב עליו צנוקין (שמות כא לד). חופר שיחין. לעולי רגלים ומים ממקום כן ואין עושין כן ונמנות (יבמות כטא). אמר להם שלום. שענין יסלה לחיות, וכן בשניה, אצל שליחות שאינה יכולה לחיות אמר לן עלמה לה, שדיוע היה לו שלא תמות עם כלהקן, דבר שהיה מתעסק בו אלוהו צדיק, אכתי, לא יכשל בו ודעו (שם). ובר של רחלים. זה אילו של יתכן, וזקן אחד מגדינו. זה אכרס (שם). נביא אחוה. לדע שלל ממות (שם). מצטער בו. כתיבה עשיתו (שם). לנידחת. מתעסק בו. אף על פי כן מת בנו. של (ר') מחוילא, בצמא. שקר דברו של מקום ללקק עם החממים (שם). וסביביו גשערה. לשון חוט השערה (שם). עם סביביו. עם צדיקים ההולכים לחרי (שם).

מוסף רש"י

בעל התקלה. אף על פי שאין הצור שלו, ששאלו כה"ר, עשאו הכתוב בעליו להתחייב עליו צנוקין (שמות כא לד). חופר שיחין. לעולי רגלים ומים ממקום כן ואין עושין כן ונמנות (יבמות כטא). אמר להם שלום. שענין יסלה לחיות, וכן בשניה, אצל שליחות שאינה יכולה לחיות אמר לן עלמה לה, שדיוע היה לו שלא תמות עם כלהקן, דבר שהיה מתעסק בו אלוהו צדיק, אכתי, לא יכשל בו ודעו (שם). ובר של רחלים. זה אילו של יתכן, וזקן אחד מגדינו. זה אכרס (שם). נביא אחוה. לדע שלל ממות (שם). מצטער בו. כתיבה עשיתו (שם). לנידחת. מתעסק בו. אף על פי כן מת בנו. של (ר') מחוילא, בצמא. שקר דברו של מקום ללקק עם החממים (שם). וסביביו גשערה. לשון חוט השערה (שם). עם סביביו. עם צדיקים ההולכים לחרי (שם).

מוסף רש"י

בעל התקלה. אף על פי שאין הצור שלו, ששאלו כה"ר, עשאו הכתוב בעליו להתחייב עליו צנוקין (שמות כא לד). חופר שיחין. לעולי רגלים ומים ממקום כן ואין עושין כן ונמנות (יבמות כטא). אמר להם שלום. שענין יסלה לחיות, וכן בשניה, אצל שליחות שאינה יכולה לחיות אמר לן עלמה לה, שדיוע היה לו שלא תמות עם כלהקן, דבר שהיה מתעסק בו אלוהו צדיק, אכתי, לא יכשל בו ודעו (שם). ובר של רחלים. זה אילו של יתכן, וזקן אחד מגדינו. זה אכרס (שם). נביא אחוה. לדע שלל ממות (שם). מצטער בו. כתיבה עשיתו (שם). לנידחת. מתעסק בו. אף על פי כן מת בנו. של (ר') מחוילא, בצמא. שקר דברו של מקום ללקק עם החממים (שם). וסביביו גשערה. לשון חוט השערה (שם). עם סביביו. עם צדיקים ההולכים לחרי (שם).

מוסף רש"י

בעל התקלה. אף על פי שאין הצור שלו, ששאלו כה"ר, עשאו הכתוב בעליו להתחייב עליו צנוקין (שמות כא לד). חופר שיחין. לעולי רגלים ומים ממקום כן ואין עושין כן ונמנות (יבמות כטא). אמר להם שלום. שענין יסלה לחיות, וכן בשניה, אצל שליחות שאינה יכולה לחיות אמר לן עלמה לה, שדיוע היה לו שלא תמות עם כלהקן, דבר שהיה מתעסק בו אלוהו צדיק, אכתי, לא יכשל בו ודעו (שם). ובר של רחלים. זה אילו של יתכן, וזקן אחד מגדינו. זה אכרס (שם). נביא אחוה. לדע שלל ממות (שם). מצטער בו. כתיבה עשיתו (שם). לנידחת. מתעסק בו. אף על פי כן מת בנו. של (ר') מחוילא, בצמא. שקר דברו של מקום ללקק עם החממים (שם). וסביביו גשערה. לשון חוט השערה (שם). עם סביביו. עם צדיקים ההולכים לחרי (שם).

6) [מוקפת] ספי"ב,
7) לעיל סעי' א) לקמן לא.
8) סנהדרין סעי' ט) לקמן נג.
9) (ס) שמוח' כא).

תורה אור השלם

1. העבר י על פניו
ויקרא י' אל רוחם
ודגן ארץ אפים ורב
חסד ואמת: שמוח לר' ו

הגהות הב"ח

8) נב' דרך נפילה
ושמואל ופנל:

גליון הש"ס

תוס' ר"ח לשמואל וכו'
ונהבש בקרקע מורה
שמואל: עין לעיל דף טז
ע"כ מוקפת ד"ה ושוק:

מוסף רש"י

א"ר אפי' לצדיקים
ולרשעים: אפי' משמע
פני' בין שמוקת בין
ועומת, אפי' שמוקת
מחרי ומחרי לצדיקים
לעמד נבל ואפי' ועומת
מחרי לרשעים ומחרי
פורענות לעו"כ: (ערו"ב)
בב.) אחד החופר
בור שיה ומערה: אחד
החופר בור ואחד החופר
שית ומערה חייב נפילת
שור ומחרי (מהר"ן מה).
וקן דרכי המלאים נבל
מקום, דהיינו דשע"ל ליה
מנא כרישא ואותו השע
כשבא להשיעט שיהו
שור לו הוא שניה אחרי
(סוכה ב.). מה בור שיש
בר כדי להמית, והיינו
עשרה טפחים. דקמס
בור אינו פחות מעשרה
טפחים (שם) ולקמן צ"א.
אף כל שיש בו כדי להמית,
ומא' יתיר עשרה טפחים
(מהר"ן מה).

א"ר 9. משמע מאריך רוגו וממחין מליפרע. אך אפי' משמע
שני רגליים אחת של טובה ואחת של רעה: לדיקים. משלם שכר
טוב לאלתר: ולרשעים. מלפרע מהן לאלתר: לא יסקל. לפנות
אנשים: מרשע שאינה שלך.

שלך. רשע הרבים כל ימיו הוא
שלו: נגנב עליו. לא היה מכיר
טעמו של דבר: מתנ"י חריצין
ונעיטין. בור עגול הוא. שיה ארוכה
וקצרה. מערה מרובעת ומכוסה בקריו
אלא שיש לה פה. חריצין רחבין
ומרובעין כמערה ואינן מקורין אלף
כל פיו פתוח: נעיטין. קרצין מלמטה
ורחבין מלמעלה: קמס בור עשירה
טפחים: מה בור שיש בו כדי להמית.
דהיינו טפחים: גמ' להכלו.
משום דעבד ליה הכל לבור ולא
משום חבטו: קרקע עולם. ואינו
שלו: שמואל אמר להכלו. חייבה
תורה דקצמרינן ונע"ג דהכלל
ממילא אחי ליה וכו"ש לחבטו דלחיה
עבד ליה חבטה: ואם פלמ"ד דוקא
לחבטו ולא להכלו דהא ממילא הוא
ואיכו לא עבדיה: הסורה העידה על
הבור. דכתיב בור (ס) קמס: ואפילו
מלא ספוגין של זמר. ליתכא חבטה:
מאי בינייהו. מכדי היכא דמת בו
בין לרב בין לשמואל חייב ואפילו
נבקעת כריסו או נשברה מפרקמו
מחייב נמי רב דליכא למימר הכלל
נמי קטלמיה ואפי' נשברה רגלו
וכיחש איכא למימר מתמת הכל
הבור מלה וכיחש מה לי אי טעמא
דחייבא משום חבטה מה לי משום
הכל: דעבד גובה. תל גובה עשרה
כרי"ר ועלה שם שור ונפל דהכל
ליכא להכלו אלף חבט: דרך נפילה.
בעומק משמע ועל פניו: פני.
חריצין ונעיטין כרישא: והדר מפרש.
מהיכא נפקי: דקטין וכרישא. קר
ועגול: אלף חריצין. דרחבין ולא
מטללי אימא לא: לאו משום דליס
ביה חבט. ואע"ג דאית ביה הכל
וקשיא לתרייהו: לא משום דליס
ביה הכל. וכ"ש דחבטה לית ליה:
לנוקין. מלה מתמת הכל וכיחש:
ארישא. יאור: דדלא. משקה
שדות והיא עמוקה אמה ולפיכך היא
נקראת אמת המים דעמוקה אמה
ורחבה אמה: טרישא רב נחמן.
משום ריסקוי אכריס דהיא אחת
מי"ח טריפות דתנן (הולין דף מב).
נפלה מן הגג ואע"פ דלא חזיק ביה
מכה אלף שאין יכול לעמוד ואמרין
התם (דף נא): אם שהתה מעת לעת
ושמטה כשירה ואם עמדה והלכה
אינה נריכה מעת לעת ושור זה לא
עמד: קבא דקמחא. להולאותיו עד
שיבא לפני חכמים לשאלו ויורוהו
אם שהתה מעת לעת ושמטה
כשירה: לא אפסיד. שהיה ממחין:
לא

א"ר אפי' לצדיקים ולרשעים. בעושין פסין (ערו"ב דף כב. וס)
משמע לרשעים להאכזרם מן העו"כ ונחלק (סנהדרין דף
קיא). משמע לטובה ו"ל כשאין סופו לעשות תשובה הוא לרעה אבל
נסופו לעשות תשובה הוא לטובה: איכא בינייהו דעבד גובה.
ה"ג הוה מני למימר דנפל דרך
אחוריו דלרב לא מייחייב אלף דרך
פניו דליכא הכל אי נמי צבור
שרחבה יותר על עומקה דליכא הכל
קלמרינן (לקמן נא): ומדא נקט:
לשמואל אגובה נמי מייחייב.
ע"כ דנחלק בגובה
ונחבט בקרקע דאי נחבט בגובה
מודה רב דמייב כמו בחבטו וסביבו
ומשאו דלמח (לעיל דף ג.) אי
דלפקריה בין לרב בין לשמואל היינו
בור והיינו משום דחבטה דידיה הוא
וקשה דנחלק בגובה ונחבט בקרקע
מודה שמואל דקטין בקרקע עולם
חייבא כדמוכח לעומד (דף נג.) אמר
שמואל היכי דמי לאחוריו דפטור
כגון שנתקל צבור ונפל אחוריו הבור
ו"ל כגון דעבד גובה ה' טפחים וסביב
הגובה חפר בעומק ה' טפחים ונתקל
בגובה ונחבט בעומק בור א"כ דוקא
התם גבי נפל מקול הכרייה פטר
שמואל שקול הכרייה גרס לו ליפול
וחבטה נמי לא גרס לו מעשיו
שנחבט בקרקע שחוק לבור ואין
להקשות דליחייב בעל הבור המני
שעשה חצי התקלה וכל נמי ליחייב
דהא מוקי לה כרבי נתן דכי ליכא
לאישלומי מהאי משתלם מהאי ו"ל
דקסבר שמואל שאין לחייב בעל הבור
לעולם אפי' לרבי נתן אלף כשעשה
כל התקלה או יחייב בעל הבור
כשנחבט ואפי' נחבט בקרקע עולם
או כשעשה ההיזק אע"ג שלא עשה
התקלה אלף חבטי בקרקע לא יחייב
בור כשנחבט בקרקע עולם ולפי
זה אחי שפיר הא דמשמע לקמן (סס)
נתקל בחבטו ונפל לבור דמייב בעל
האבן אע"ג דהאי בור לאו אישו
כרייה: תנ"י והדר מפרש. פי'
תני והדר מפרש מהיכא נפקא לן:
אם שחתה בעת אע"ת ושחתה
שחירה. דפיק אלו טריפות

י"א"ר אפי' ולא כתיב ארץ אף ארץ אפי'
לצדיקים ולרשעים: ת"ר אלא יסקל אדם
מרשותו לרה"ר (6) מעשה באדם אחד שהיה
מסקל מרשותו לרה"ר ומצאו חסיד אחד
אמר לו ריקה מפני מה אתה מסקל מרשות
שאינה שלך לרשות שלך לגלג עליו
לימים נצרך למכור שדהו והיה מהלך
באותו רה"ר ונכשל באותן אבנים אמר
יפה אמר לי אותו חסיד מפני מה אתה
מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך:
מתנ"י (7) החופר בור ברה"ר ונפל לתוכו
שור או חמור חייב יאחד החופר בור שיה
ומערה חריצין ונעיטין חייב א"כ למה נאמר
בור (8) מה בור שיש בו כדי להמית עשרה
טפחים אף כל שיש בו כדי להמית עשרה
טפחים ה"דיו פחותין מעשרה טפחים ונפל
לתוכו שור או חמור ומת פטור ואם הוזק
בו חייב: גמ' (9) אמר רב בור שחייבה
עליו תורה להבלו ולא לחבטו אלמא קסבר
חבטה קרקע עולם הוא דמוקא ליה ושמואל
אמר ילהבלו וכ"ש לחבטו וא"ת לחבטו
אמרה תורה ולא להבלו התורה העידה על
הבור ואפילו מלא ספוגין של צמר מאי
בינייהו איכא בינייהו דעבד גובה ברה"ר
לרב אגובה לא מייחייב לשמואל יאגובה
נמי מייחייב מ"ט דרב דאמר קרא ונפל עד
שיפול דרך נפילה (6) ולשמואל ונפל כל דהו
משמע תנן א"כ למה נאמר בור מה בור
שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף
כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים
בשלמא לשמואל אף כל לאתווי גובה
אלא לרב אף כל לאתווי מאי לאתווי חריצין
ונעיטין חריצין ונעיטין כהדיא קתני להו תני
והדר מפרש והני כוליהו דקתני למה לי
צריכא דאי תנא בור הוה אמינא בור עשרה
הוא דאית ביה הכלא משום דקטין וכריכא
אבל שיה דאריך אימא בעשרה לית ביה
הכלא ואי תנא שיה הוה אמינא שיה עשרה
הוא דאית ביה הכלא משום דקטין אבל
מערה דמרבועא אימא בעשרה לית בה
הכלא ואי תני מערה הוה אמינא מערה
בעשרה הוא דאית בה הכלא משום דמטללא
אבל חריצין דלא מטללי אימא בעשרה
לית בהו הכלא ואי תנא חריצין הוה אמינא

חריצין עשרה הוא דאית בהו הכלא משום
דלית בהו ריחא מלעיל
מפי מתתאי אבל נעיטין דרויחי מלעיל לית
בהו הכלא קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור
או חמור ומת פטור ואם הוזק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת
פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הכלא אי
הכי אם הוזק בו חייב הא לית ביה הכלא אמרי אין הכלא למיתה ויש
הכלא לנוקין ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה טרפיה רב נחמן אי
שקיל מריה דהאי תורא קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא
אפסדיה לתורא דשור כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתיביה רבא לרב נחמן
היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי מעמא לאו משום דלית ביה חבטה
לא

חריצין עשרה הוא דאית בהו הכלא משום
דלית בהו ריחא מלעיל
מפי מתתאי אבל נעיטין דרויחי מלעיל לית
בהו הכלא קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור
או חמור ומת פטור ואם הוזק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת
פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הכלא אי
הכי אם הוזק בו חייב הא לית ביה הכלא אמרי אין הכלא למיתה ויש
הכלא לנוקין ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה טרפיה רב נחמן אי
שקיל מריה דהאי תורא קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא
אפסדיה לתורא דשור כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתיביה רבא לרב נחמן
היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי מעמא לאו משום דלית ביה חבטה
לא

חריצין עשרה הוא דאית בהו הכלא משום
דלית בהו ריחא מלעיל
מפי מתתאי אבל נעיטין דרויחי מלעיל לית
בהו הכלא קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור
או חמור ומת פטור ואם הוזק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת
פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הכלא אי
הכי אם הוזק בו חייב הא לית ביה הכלא אמרי אין הכלא למיתה ויש
הכלא לנוקין ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה טרפיה רב נחמן אי
שקיל מריה דהאי תורא קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא
אפסדיה לתורא דשור כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתיביה רבא לרב נחמן
היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי מעמא לאו משום דלית ביה חבטה
לא

חריצין עשרה הוא דאית בהו הכלא משום
דלית בהו ריחא מלעיל
מפי מתתאי אבל נעיטין דרויחי מלעיל לית
בהו הכלא קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור
או חמור ומת פטור ואם הוזק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת
פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הכלא אי
הכי אם הוזק בו חייב הא לית ביה הכלא אמרי אין הכלא למיתה ויש
הכלא לנוקין ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה טרפיה רב נחמן אי
שקיל מריה דהאי תורא קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא
אפסדיה לתורא דשור כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתיביה רבא לרב נחמן
היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי מעמא לאו משום דלית ביה חבטה
לא

חריצין עשרה הוא דאית בהו הכלא משום
דלית בהו ריחא מלעיל
מפי מתתאי אבל נעיטין דרויחי מלעיל לית
בהו הכלא קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור
או חמור ומת פטור ואם הוזק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת
פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הכלא אי
הכי אם הוזק בו חייב הא לית ביה הכלא אמרי אין הכלא למיתה ויש
הכלא לנוקין ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה טרפיה רב נחמן אי
שקיל מריה דהאי תורא קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא
אפסדיה לתורא דשור כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתיביה רבא לרב נחמן
היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי מעמא לאו משום דלית ביה חבטה
לא

חריצין עשרה הוא דאית בהו הכלא משום
דלית בהו ריחא מלעיל
מפי מתתאי אבל נעיטין דרויחי מלעיל לית
בהו הכלא קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור
או חמור ומת פטור ואם הוזק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת
פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הכלא אי
הכי אם הוזק בו חייב הא לית ביה הכלא אמרי אין הכלא למיתה ויש
הכלא לנוקין ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה טרפיה רב נחמן אי
שקיל מריה דהאי תורא קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא
אפסדיה לתורא דשור כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתיביה רבא לרב נחמן
היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי מעמא לאו משום דלית ביה חבטה
לא

שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא

נא.

עין משפט
גד מצוה

נא א מיי פטוי מהל
 פהירין היל א סג
 עין קי
 גב ב מיי מירא מהל
 רחא הלכה ב סג
 עשין פט טושיע חיימ סי
 חכ סעיף ד:
 גג ג טושיע חיימ סי
 סעיף א ועי כתי
 סיט מהלמט שמטה
 הלכה ח:
 גה ה מיי פטוי מהל מוק
 ממון הלכה ז סג
 עשין פט טושיע חיימ סי
 מי סעיף ה:
 גה ו מיי פטוי מהלמט
 מעלה היל ב טושיע
 גז ז מיי פטוי מהלמט
 מוק ממון הלכה ח:
 גז ח מיי פטוי מהלמט
 עשין פט טושיע חיימ
 סי מי סעיף ד:

מוסף רש"י

בית הסקילה היה גבוה
 שתי קומות. ומפילו
 משם אלץ (סנהדרין חח.).
 וקומה שלו. כהה מפילו
 מעמד ולא מיוצג (שם).
 מיתה יפה. שימות מהר
 (שם). אין שליה לדבר
 עבירה. אין שלם שחוב
 שלם לדבר עבירה שחייב
 שולמו. אלא הרי הוא
 כעשה מאליו (שם).
 חב. דאורייתא לקלקל
 רה"ר (קטן ג). האחרון
 חייב. כי מן זה השור בין
 החוק, ועממא מפני לקמן
 מקבלי (יער י). אחר
 אחרון למיתה. אם ממ
 השור לא יסלם הראשון
 כלום, דעי טפחים אין כהה
 כדי להמית (שם). אחר
 שניהן לנזקין. דלס החוק
 השור ולא ממ יסלמו בין
 שניהם (שם). אם על
 אחר וקסה וכל אחר
 ויגלו (יער חט). ולא
 שור בור. ולא כי יכרה
 שור בור (יער יח).
 שור פסולי המוקדשין.
 שפדה. דקרינא ביה שור
 רעבו אחר שפדלו (קטן
 ג). במי שהמת שלו.
 שכול למכור הנכס, לא
 זה שחף על פי שפדה
 עטון קבוע. דלמתינ בני
 פסולי המוקדשין אנפדו
 נמט. כדורות כדקן שני
 (טו). מוכח ולא ביה כשר
 ולא חלב ואלתו ולא ללכך.
 מכאן שאין סודין אל
 הקדשם להלכין ללכס
 (קטן ג).

לא משום דליס ביה הכלא. אלא חכמה אית ביה ופסי' פטור
 כרז: ולטעמין נעביד י. דהא בעשרה מיהא מודית ליש חכמה:
 מיסה יפה. שימות מהר: דמנוול. שנעשה אכזרי: ממנו ולא
 לטובו. בית גבוה מרה"ר שראוי לישול ממנו לרה"ר חייב בעמקה

לא משום דלית ביה הכלא אי הכי (ה) הוהו בו
 חייב הא לית ביה הכלא אמר ליה אין
 הכל למיתה ויש הכל לנזקין איתוביה
 א"בית הסקילה היה גבוה שתי קומות ותני
 עלה וקומה שלו הרי כאן שלש ואי סלקא
 דעתך יש חכמה בפחות מ' למה לי כולי
 האי ולטעמין נעביד עשרה אלא כר"ג
 דאמר ר"ג אמר רבה בר אבבה אמר קרא
 וואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה
 אי הכי נגבה טפי משום דמינוול איתוביה
 כ"י יפול הנזבל ממנו ומנו ולא (ה) בתוכו
 כיצד יהיתה רה"ר גבוה ממנו עשרה טפחים
 ונפל מתוכה לתוכו פטור עמוקה חייב
 עשרה טפחים ונפל מתוכו לתוכה חייב
 ואי ס"ד יש חכמה בפחות מ' למה לי
 עשרה א"ל שאני בית דכל פחות מעשרה
 לאו בית הוא אי הכי השתא נמי דהוי
 מאבראי עשרה דל מיניה תקרה ומעויבה

מגואי לא הוי עשרה א"ל כגון דחק מגואי אי הכי כי לא הוי נמי מאבראי
 עשרה משכחת לה דהוי מגואי עשרה כגון דחק בה טפי אלא היינו מעמא
 דר"ג סבר ימכריסא דתורא לארעא כמה הוי ארכעה אריתא דדלאי כמה
 הוי שיתא הא עשרה יאישתכה דכי קא מחבט מעשרה הוא דקא מחבט
 אלא מתני' דקתני מה בור שהוא כדי להמית י' טפחים אף כל שיש בו
 כדי להמית י' טפחים בשיתא נמי סגיא אמרי מתני' דאיגנדר לכור:
 כסהו השני חייב: גמ' אמרי בור של שני שותפין היכי משכחת לה
 הניחא אי סבירא לן כר"ע דאמר בור ברשותו חייב משכחת לה בחצר של
 שניהם ובור של שניהם והפקירו רשותן ולא הפקירו בורן אלא אי סבירא
 לן בור ברשותו פטור היכי משכחת לה דחייב עליה ברה"ר וברה"ר בור של
 שני שותפין היכי משכחת לה אי דשוו שליה תרווייהו ואמרי ליה זיל כרי
 לן ואזל כרה להו * אין שליה לדבר עבירה ואי דכרה האי חמשה והאי
 חמשה נסתלקו להו מעשה ראשון הניחא לרבי ולנזקין משכחת לה אלא
 לרבי ולמיתה ולרבנן בין למיתה בין לנזקין היכי משכחת לה אמר רבי
 יוחנן כגון שעקרו שניהן חוליא בבת אחת והשלימו לעשרה מאי רבי
 ומאי רבנן דתניא אחד החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה
 האחרון חייב רבי אומר אחר אחרון למיתה ואחר שניהם לנזקין מאי
 מעמא דרבנן דאמר קרא כ"י יפתח וכי יכרה אם על פתחה חייב על כרייה
 לא כל שכן אלא להביא אחר אחר כורה שסילק מעשה ראשון ורבי
 אמר לך הנהו מיצרך צריכי כדאמרין ורבנן נמי מיצרך צריכי אלא
 היינו מעמא דרבנן אמר קרא כי יכרה איש בור אחד ולא שנים ורבי
 ההוא מיבעי ליה * כי יכרה איש בור ולא שור בור ורבנן תרי איש
 בור כתיבי ורבי איירי דכתב האי כתב האי וממאי דלחויבי בתרא
 דלמא לחויבי קמא לא סלקא דעתך דאמר קרא והמת יהיה לו ההוא
 דקא עביד מיתה והאי והמת יהיה לו מבעי ליה לכדרבא דאמר רבא ישור
 פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר והמת יהיה לו במי שהמת
 שלו אמרי ולא ממילא שמעת מינה דבההוא דעבד מיתה עסקינן: ת"ר
 אחד החופר בור עשרה ובא אחר והשלימה לכ' ובא אחר והשלימה לשלשים
 כולן חייבין ורמינהו אחד החופר בור עשרה ובא אחר וסייד וכייד האחרון חייב
 לימא

לא משום דליס ביה הכלא. אלא חכמה אית ביה ופסי' פטור
 כרז: ולטעמין נעביד י. דהא בעשרה מיהא מודית ליש חכמה:
 מיסה יפה. שימות מהר: דמנוול. שנעשה אכזרי: ממנו ולא
 לטובו. בית גבוה מרה"ר שראוי לישול ממנו לרה"ר חייב בעמקה
 ולא בית עמוק מרה"ר שהטפל נופל
 על גגו: גבוה ממנו י' טפחים ונופל
 מתוך רה"ר לתוכו על גגו: פטור.
 מן המעקה: ונפל מהטוב לתוכה.
 כלומר שהטפל נופל מגגו לרה"ר:
 חייב. צמעה: למה לי. בית
 גבוה י' דמשמע הא בליז מהכי
 פטור ממעקה: לאו ביה סוף.
 ותורה לא חייבה צמעה אלא בית
 ולא"ג דיש חכמה י' סקי. דטעמא
 משום דאינו קרוי בית הוא אמאי
 קמי עמוקה ממנו י' טפחים חייב
 כי הוי נמי עשרה לזר רה"ר: דל
 תקרה ומעויבה לא הוי גואי י'. ולא
 חזי לדירה ולא הוי בית: משכח
 עה. דהוי בית: דחק ליה מגואי.
 נד דהוי מגואי י' טפחים והוי בית
 וחייב: אלא. טעמא דלאי משום
 דאין חכמה פחות מעשרה הוא ולרז
 נחמן לא תקשי דקסבר ר"ג כו':
 דאיגנדר. שוכה היה ומגלגל ונפל:
 מתני' השני חייב. והראשון
 פטור. ובגמרא (יער) מוקי לה כשהניחו
 ראשון לשני משמט ודולה כשהלך
 לו: גמ' אין שליה לדבר עבירה.
 להמתיב שולמו אלא שלים מייחייב
 וצרכא הוא דלמתי' ליה דברי הרז
 ודברי התלמיד דברי מי שומעין:
 הניחא לרבי. דלמך לקמן אחר שניהן
 לנזקין: ובנזקין משכחת לה.
 דמרוייהו מייחייב: אלא לרבי ולמיהא.
 דמיתה מודה לאחרון חייב ולא
 ראשון היכי משכחת לה: שעקרו
 שניהם. שחפר האחד תשעה ובא
 חבירו וסמיעו ועקרו צנת אחת חוליא
 מהקדשין: והשלימה לעשרה.
 דאין כאלן אחרון (לנזקין) דמרוייהו
 כי הדדי משו ליה בור וצין לרבי
 וצין לרבנן חייבין צמיתה וכ"ש
 בנזקין: מילך לרבי. כדלמך
 לעיל צפירקין (דף ג): אחד ולא כ'.
 מעמיה קרא לראשון כדמפרש לקמיה
 ובי מעמיה לנזקין מעמיה דאי מיתה
 לא אנטרך קרא דהא לא עבד שיעור
 מיתה: שור פסולי המוקדשין. כגון
 צבור בעל מוס שהוא של כהן (ה) דקרינן
 ביה שור רעבו(ה) או שור קרבן שנפל
 צו מוס ונפדה דקרינא ביה שור
 רעבו ופסי' לענין צור פטור דמתיב
 והמת יהיה לו מי שראוי לו להאכיל
 נכילתו לכלבים יא זה כו' דהכי
 אמרין בצבורות (דף טו). גבי פסולי
 המוקדשין שנפדו תוצתו ולא גזיה צור
 ולא חלב ואלתו(ה) ולא ללכך אכל
 שור שנגחו חייב כדמפרש לקמיה
 צפירקין(ה). ולהכי נקט פסולי המוקדשין
 דאילו קדשים תמים מאי אריא צור אפי'
 סייד וכייד. שמחמלה רחב היה ולא

שור שנגחו נמי פטור דמתיב שור רעבו ולא שור הקדש: לאו ממילא כו'. כלומר תרמי שמעת מיניה:
 עשה צו לזרין כחלים צמית הסיד טעם צו:
 לימא

לא משום דליס ביה הכלא. אלא חכמה אית ביה ופסי' פטור
 כרז: ולטעמין נעביד י. דהא בעשרה מיהא מודית ליש חכמה:
 מיסה יפה. שימות מהר: דמנוול. שנעשה אכזרי: ממנו ולא
 לטובו. בית גבוה מרה"ר שראוי לישול ממנו לרה"ר חייב בעמקה
 ולא בית עמוק מרה"ר שהטפל נופל
 על גגו: גבוה ממנו י' טפחים ונופל
 מתוך רה"ר לתוכו על גגו: פטור.
 מן המעקה: ונפל מהטוב לתוכה.
 כלומר שהטפל נופל מגגו לרה"ר:
 חייב. צמעה: למה לי. בית
 גבוה י' דמשמע הא בליז מהכי
 פטור ממעקה: לאו ביה סוף.
 ותורה לא חייבה צמעה אלא בית
 ולא"ג דיש חכמה י' סקי. דטעמא
 משום דאינו קרוי בית הוא אמאי
 קמי עמוקה ממנו י' טפחים חייב
 כי הוי נמי עשרה לזר רה"ר: דל
 תקרה ומעויבה לא הוי גואי י'. ולא
 חזי לדירה ולא הוי בית: משכח
 עה. דהוי בית: דחק ליה מגואי.
 נד דהוי מגואי י' טפחים והוי בית
 וחייב: אלא. טעמא דלאי משום
 דאין חכמה פחות מעשרה הוא ולרז
 נחמן לא תקשי דקסבר ר"ג כו':
 דאיגנדר. שוכה היה ומגלגל ונפל:
 מתני' השני חייב. והראשון
 פטור. ובגמרא (יער) מוקי לה כשהניחו
 ראשון לשני משמט ודולה כשהלך
 לו: גמ' אין שליה לדבר עבירה.
 להמתיב שולמו אלא שלים מייחייב
 וצרכא הוא דלמתי' ליה דברי הרז
 ודברי התלמיד דברי מי שומעין:
 הניחא לרבי. דלמך לקמן אחר שניהן
 לנזקין: ובנזקין משכחת לה.
 דמרוייהו מייחייב: אלא לרבי ולמיהא.
 דמיתה מודה לאחרון חייב ולא
 ראשון היכי משכחת לה: שעקרו
 שניהם. שחפר האחד תשעה ובא
 חבירו וסמיעו ועקרו צנת אחת חוליא
 מהקדשין: והשלימה לעשרה.
 דאין כאלן אחרון (לנזקין) דמרוייהו
 כי הדדי משו ליה בור וצין לרבי
 וצין לרבנן חייבין צמיתה וכ"ש
 בנזקין: מילך לרבי. כדלמך
 לעיל צפירקין (דף ג): אחד ולא כ'.
 מעמיה קרא לראשון כדמפרש לקמיה
 ובי מעמיה לנזקין מעמיה דאי מיתה
 לא אנטרך קרא דהא לא עבד שיעור
 מיתה: שור פסולי המוקדשין. כגון
 צבור בעל מוס שהוא של כהן (ה) דקרינן
 ביה שור רעבו(ה) או שור קרבן שנפל
 צו מוס ונפדה דקרינא ביה שור
 רעבו ופסי' לענין צור פטור דמתיב
 והמת יהיה לו מי שראוי לו להאכיל
 נכילתו לכלבים יא זה כו' דהכי
 אמרין בצבורות (דף טו). גבי פסולי
 המוקדשין שנפדו תוצתו ולא גזיה צור
 ולא חלב ואלתו(ה) ולא ללכך אכל
 שור שנגחו חייב כדמפרש לקמיה
 צפירקין(ה). ולהכי נקט פסולי המוקדשין
 דאילו קדשים תמים מאי אריא צור אפי'
 סייד וכייד. שמחמלה רחב היה ולא

תורה אור השלם
 1. לא תקם ולא תטר
 את בני עמך ואהבת
 לרעך כמוך אני י'
 ויקרא י' י'
 2. כי תבנה בית חדש
 וצפית מעקה לגגך ולא
 תשים דמים בביקרך כי
 יפל הנפל ממנו:
 דברים כב ח
 3. וכי יפתח איש בור או
 כי יכרה איש בר ולא
 יכסנו ונפל שקמו שור או
 חמור:
 4. בעל הבור ישלם סוף
 רשיו לבקליו והמת חזקה
 שמות כא לד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי הכי ואם החק
 צו לז' (ב) שם ממנו ולא
 לתוכו היל וכו' ונופל
 מהטוב וכו' ונופל מהטוב:
 (ג) רש"י ד"ה שור פסולי
 וכו' וכו' ונופל ביה
 שור רעבו(ה) חל"ת וכו'
 עין רש"י לעיל דף קנ ג
 קטן:

גליון הש"ס

גסרא אין שליה לדבר
 עבירה. עין ממיל פ"ג
 מהלכות רוח הלכה ב
 ובטורי און מגינה ד'
 ד"ה וכו' זו חוטא: שם כי
 יכרה איש בור ולא שור
 בור. לעיל דף יט ע"ב:
 תוס' ד"ה בור י' וכו'
 וה"ה ל"יא. עין לעיל דף י'
 ע"ב מוס' ד"ה מאי
 קעביד: